

Czym jest demokracja? Naukowcy to sprawdzili

DEMOKRACJA 18.10.2024, 11:33

Tomasz Ulanowski

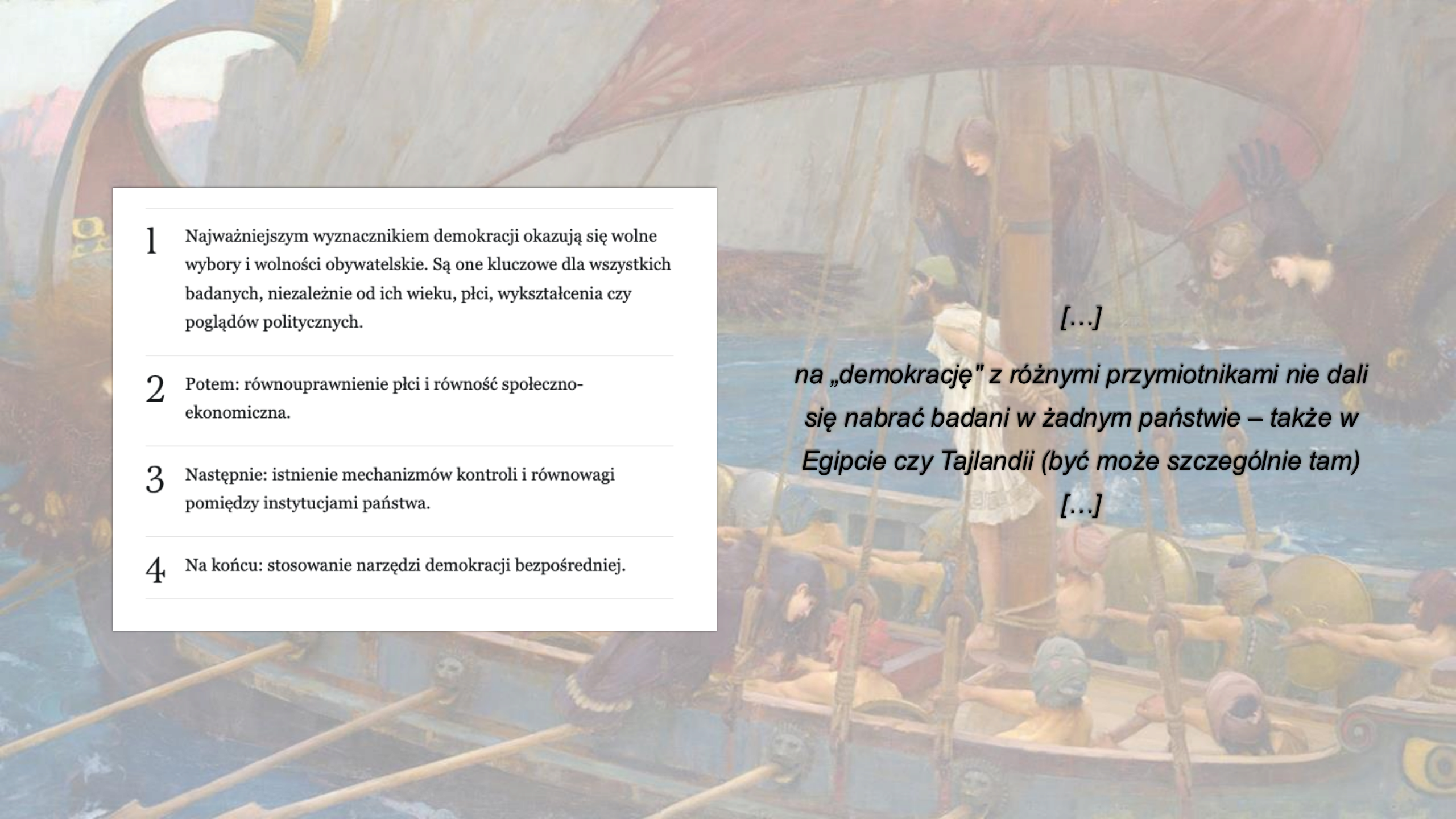

• Protest zorganizowany w 2021 r. przez KOD Małopolska i Młodych Demokratów z Krakowa w obronie wolnych mediów. (Fot. Shutterstock)

Zeby rozszyfrować, jak rozumiemy słowo "demokracja",
uczeni przepytali mieszkańców kilku krajów o różnych
systemach i kulturach politycznych.

Choć temat badania może wydawać się niepoważny, to jego autorzy
podkreślają, że w ostatnich latach słowo „demokracja” ulega inflacji

1 Najważniejszym wyznacznikiem demokracji okazują się wolne wybory i wolności obywatelskie. Są one kluczowe dla wszystkich badanych, niezależnie od ich wieku, płci, wykształcenia czy poglądów politycznych.

2 Potem: równouprawnienie płci i równość społeczno-ekonomiczna.

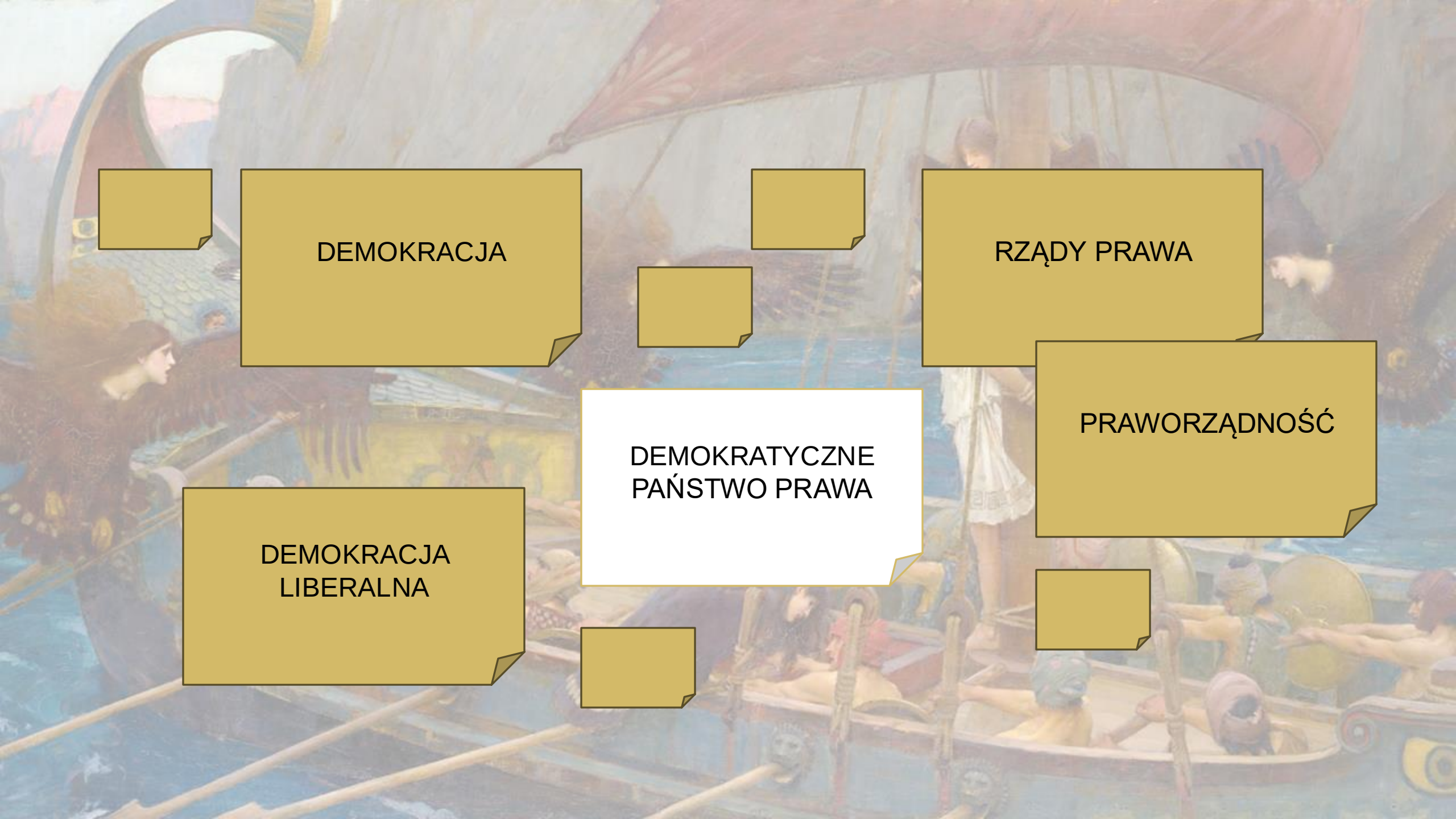
3 Następnie: istnienie mechanizmów kontroli i równowagi pomiędzy instytucjami państwa.

4 Na końcu: stosowanie narzędzi demokracji bezpośredniej.

[...]

na „demokrację” z różnymi przymiotnikami nie dali się nabrać badani w żadnym państwie – także w Egipcie czy Tajlandii (być może szczególnie tam)

[...]

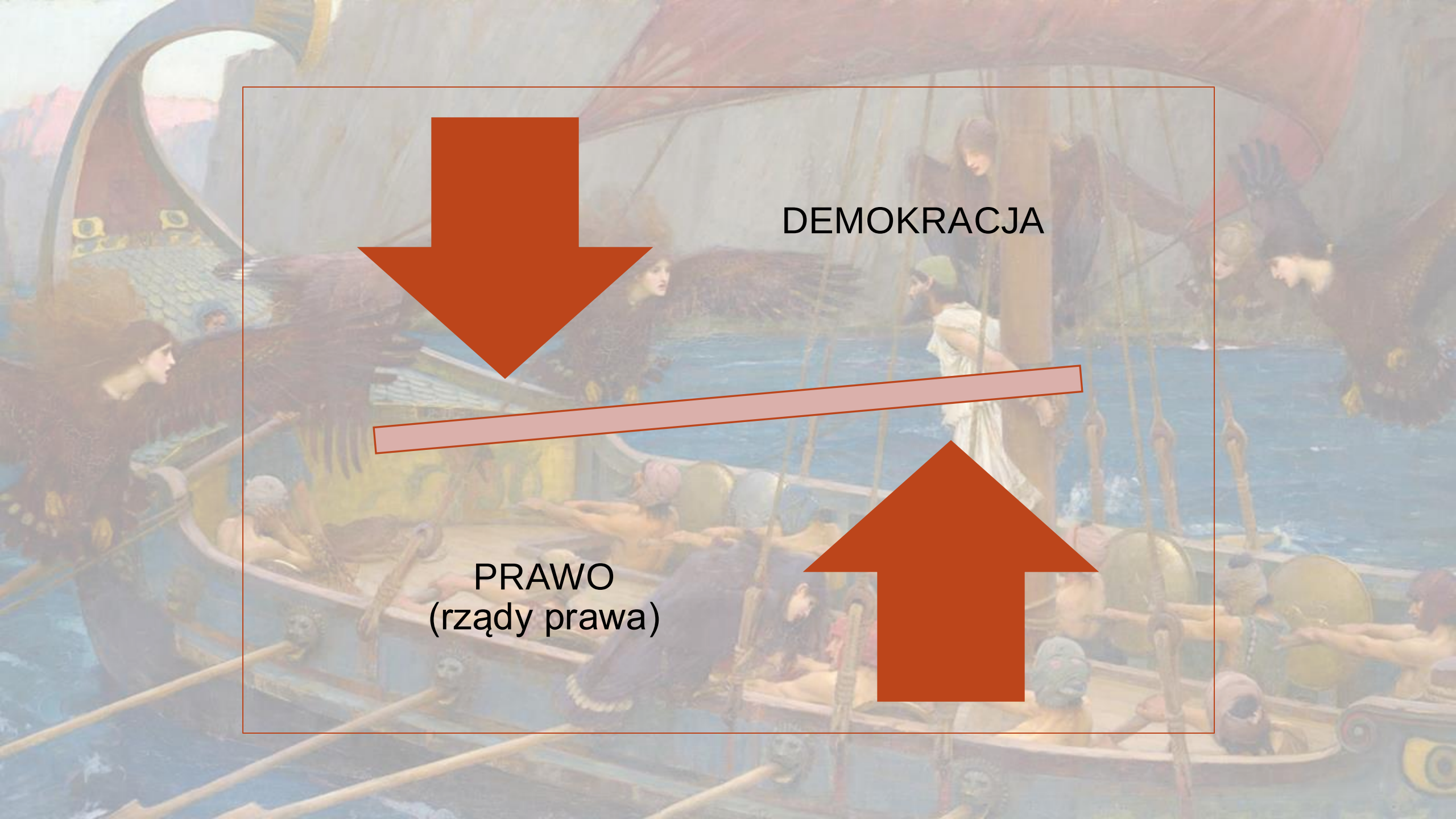
DEMOKRACJA

RZĄDY PRAWA

PRAWORZĄDNOŚĆ

DEMOKRATYCZNE
PAŃSTWO PRAWA

DEMOKRACJA
LIBERALNA

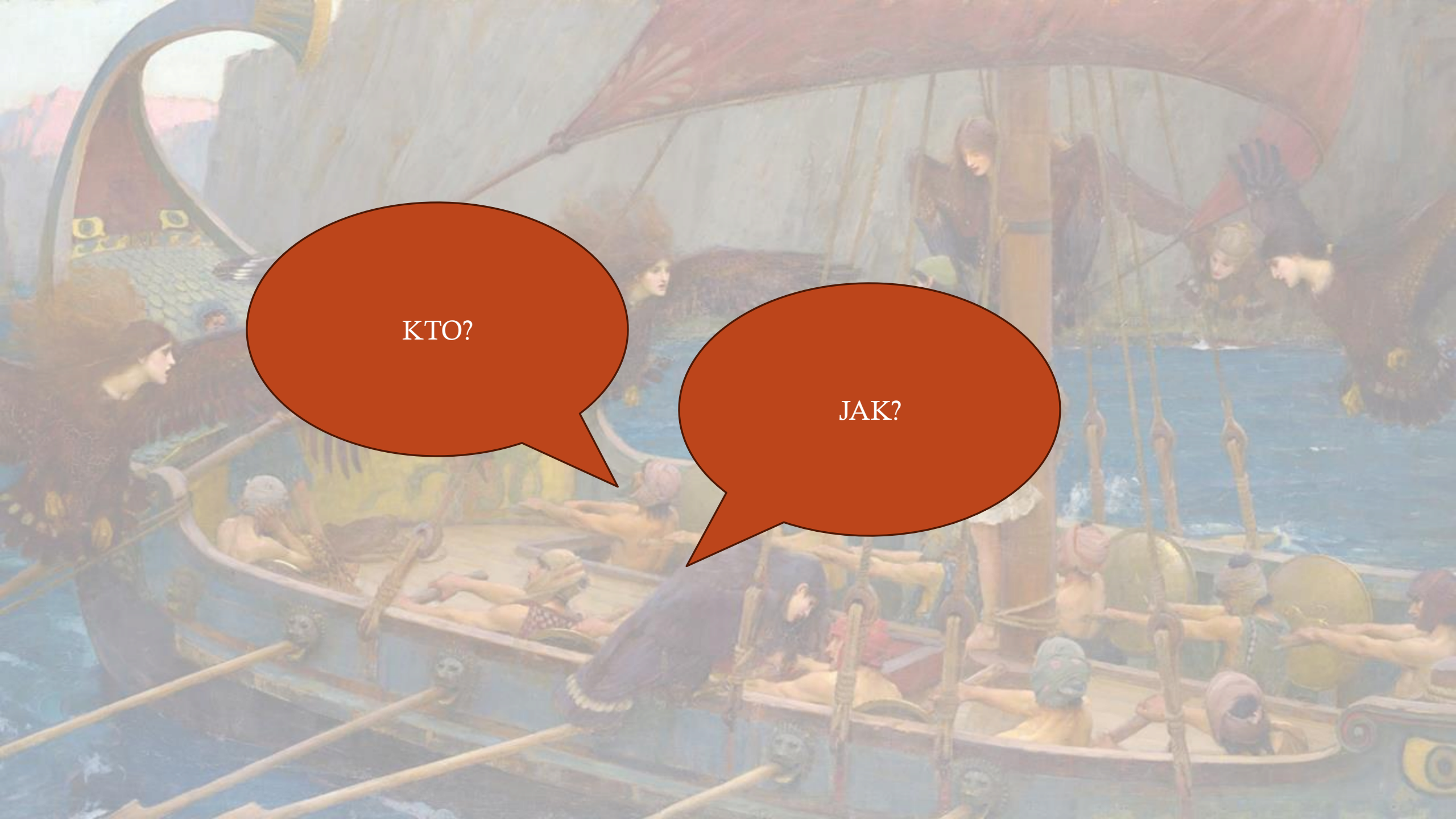

DEMOKRACJA

PRAWO
(rządy prawa)

John William Waterhouse, Ulysses and the Sirens, 1891

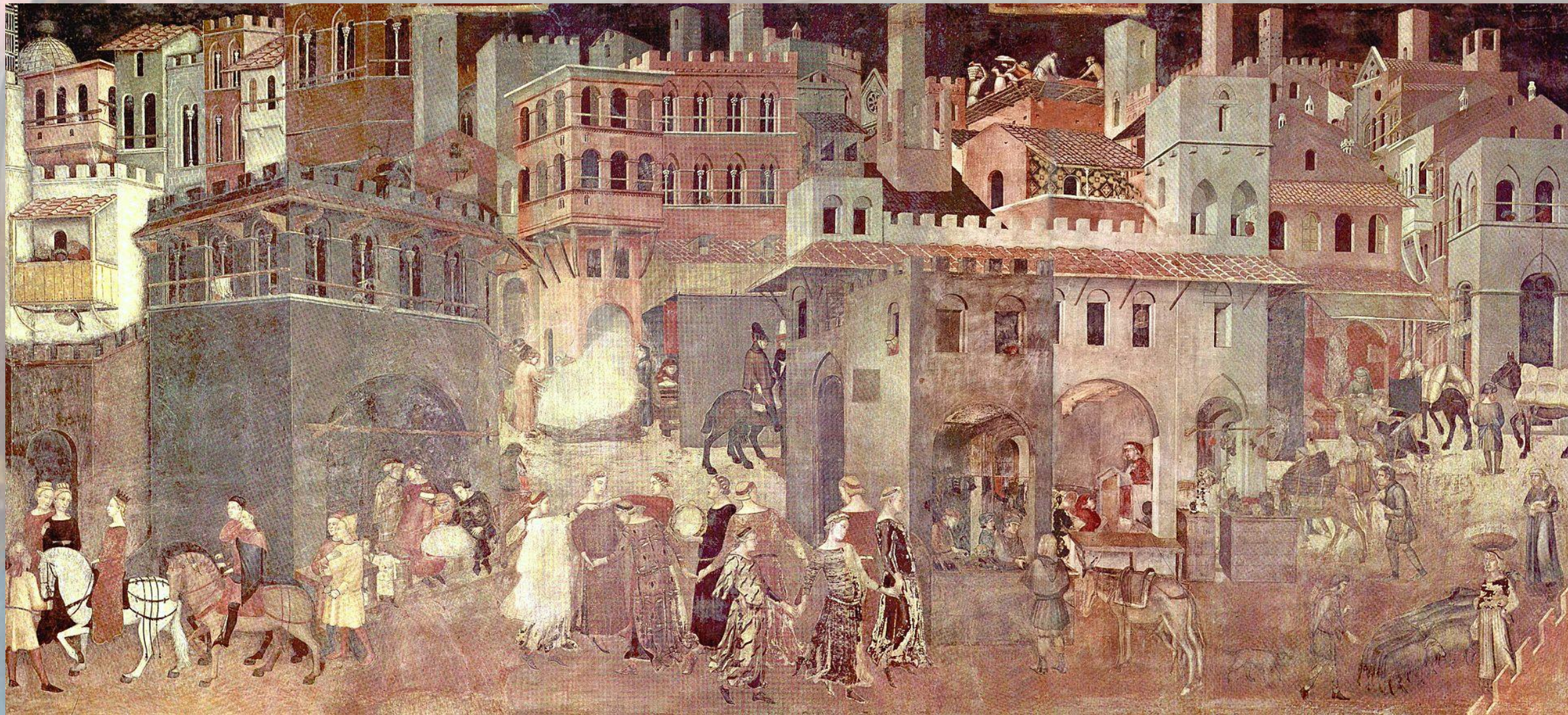

KTO?

JAK?

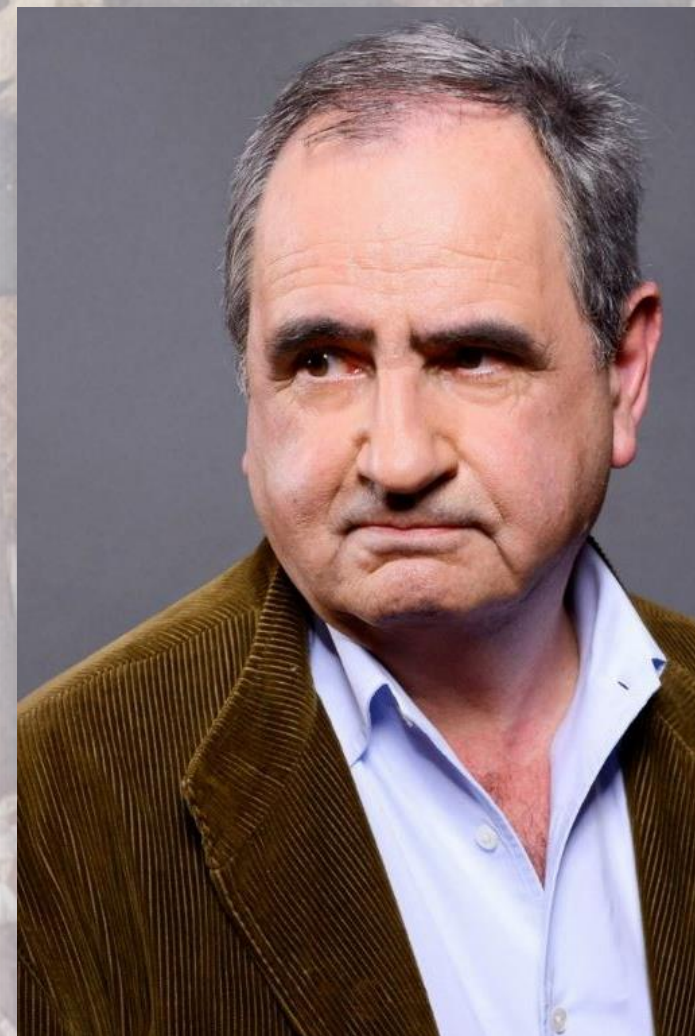

Ambrogio Lorenzetti, *Allegoria ed effetti del Buono e del Cattivo Governo*

Ambrogio Lorenzetti, *Allegoria ed effetti del Buono e del Cattivo Governo*

Pierre Rosanvallon

Zainteresowania

Historia ustroju politycznego Francji, historia myśli liberalnej początku XIX w.

- *L'État en France, de 1789 à nos jours* (1990) *Le Modèle politique français. La société civile contre le jacobinisme de 1789 à nos jours* (2004)

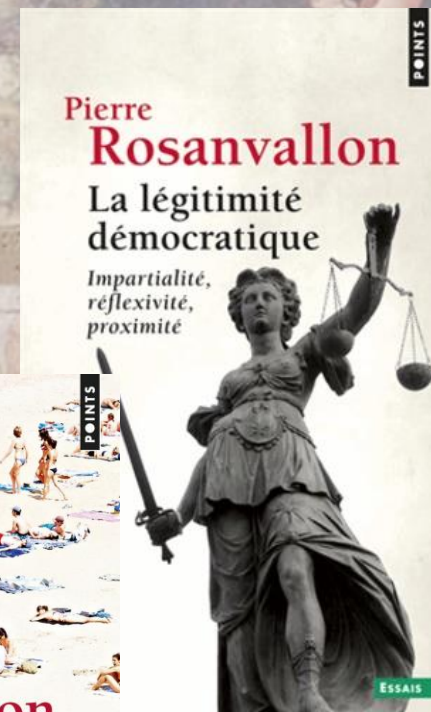
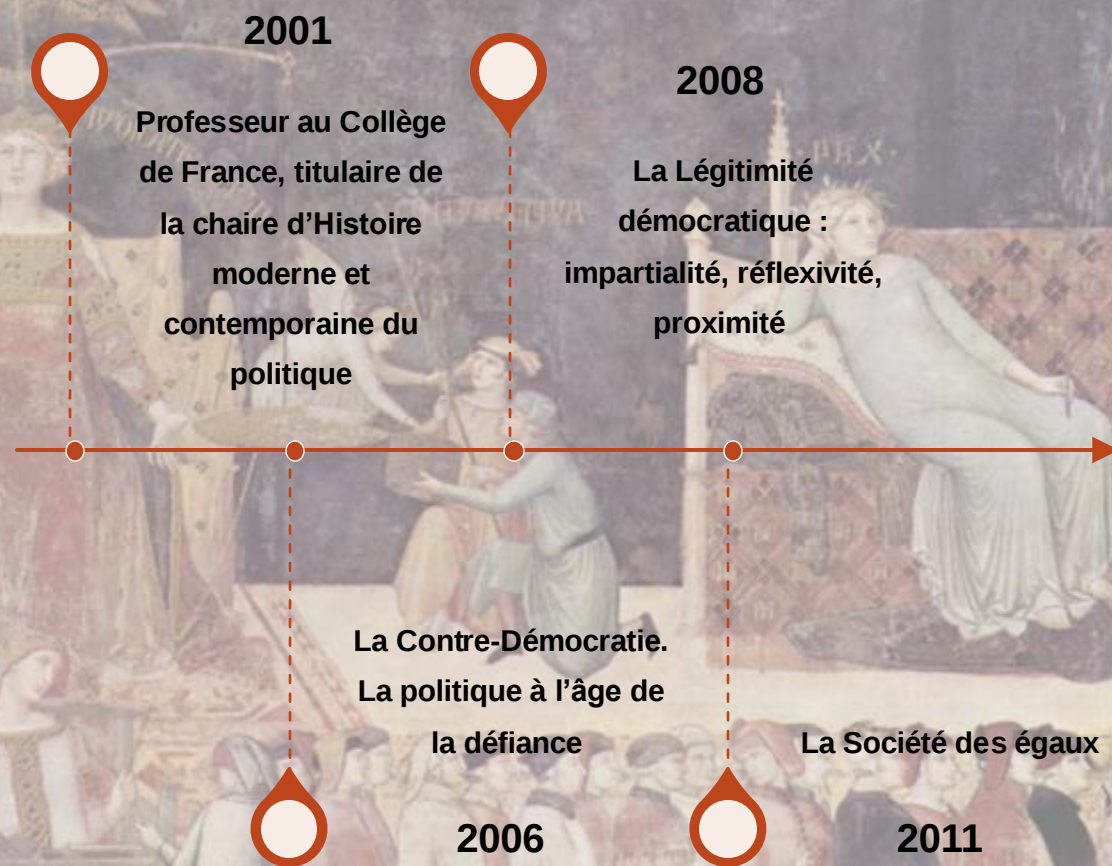
Solidaryzm i sprawiedliwość społeczna

- *La Crise de l'État-providence* (1981), *La Nouvelle question sociale, repenser l'État-providence* (1995)

Historia pojęcia demokracji

- *Le Sacre du citoyen. Histoire du suffrage universel en France* (1992),
- *Le Peuple introuvable. Histoire de la représentation démocratique en France* (1998)
- *La Démocratie inachevée. Histoire de la souveraineté du peuple en France*

Les années 1968-2018 : une histoire intellectuelle et politique (suite et fin)

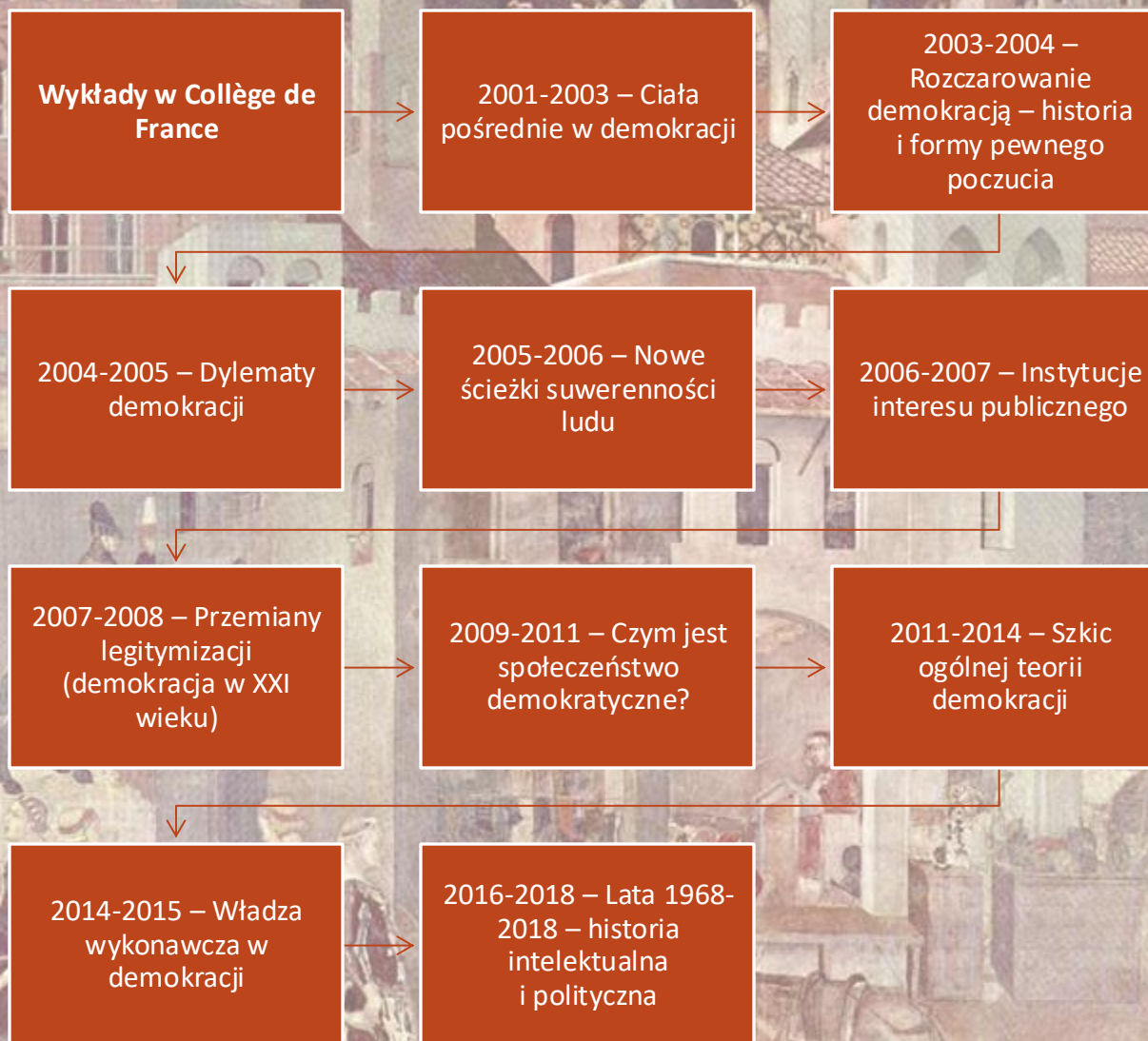
Présentation

10 janvier 2018 ~ 10:00 ~ 12:00...
Cours
Les années 1968-2018 : une histoire intellectuelle et politique (suite et fin)
Pierre Rosanvallon

17 janvier 2018 ~ 10:00 ~ 12:00...
Cours
Les années 1968-2018 : une histoire intellectuelle et politique (suite et fin)
Pierre Rosanvallon

Pierre Rosanvallon
Collège de France

10 janvier 2018 ~ 10:00 ~ 12:00 ~ Cours
Amphithéâtre Marguerite de Navarre - Marcelin Berthelot

PIERRE ROSANVALLON

DOBRE R

Pierre Rosanvallon

Kontrdemokracja

Polityka w dobie nieufności

Przełożyła
Agata Czarnacka
Wprowadzenie
Leszek Koczanowicz

WYDAWNICTWO NAUKOWE
Dolnośląskiej Szkoły Wyższej

Dobre rządy, Wydawnictwo
Akademickie Dialog, Warszawa
2018

Parlament niewidocznych,
Wydawnictwo Uniwersytetu Marii
Curie-Skłodowskiej, Lublin 2016

***Kontrdemokracja : polityka w
dobie nieufności***, Wydawnictwo
Naukowe Dolnośląskiej Szkoły
Wyższej, Wrocław 2011

Czas nowych nierówności,
Społeczny Instytut Wydawniczy
Znak, Fundacja
im. Stefana Batorego, Warszawa
2000

Artykuły w *Res Publica Nova*

- 1998, *Tożsamość i reprezentacja*
- 1999, *Liberalna kultura polityczna i reformizm*
- 2011, *Demokracja interakcyjna*

Historia demokracji jako historia pojęcia

« Parce qu'elle est fondatrice d'une expérience de liberté, l'histoire de la démocratie, n'est pas seulement celle d'une expérience contrariée ou d'une utopie trahie : en elle se sont enchevêtrées l'histoire d'un désenchantement et l'histoire d'une indétermination »

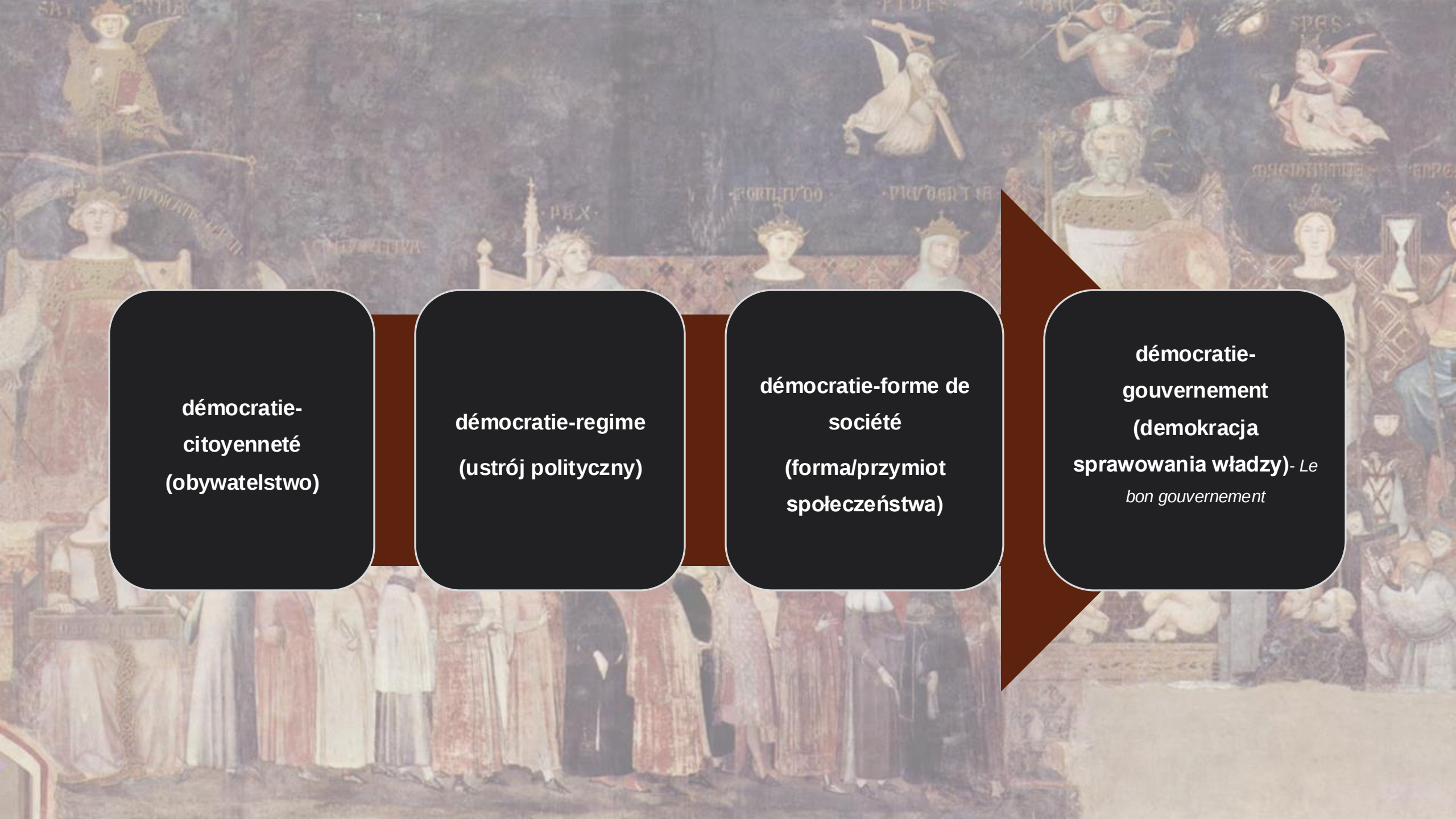
Demokracja jako *laboratoire en activité*

Demokracja nie ma historii, ale sama jest *historią*

◊ *Refleksja historyczna w celu opracowania teorii politycznej*

Historyczna analiza teraźniejszości

kontrdemokracja, **demokracja interakcyjna**, demokracja obywatelska,
demokracja wyborcza, społeczeństwo demokratyczne, **demokracja**
sprawowania władzy, **demokracja formalna**, **demokracja w znaczeniu**
materialnym, **demokracja partycypacyjna**, demokracja parlamentarna,
demokracja konstytucyjna, **demokracja przyzwolenia**,
demokracja uwłaszczenia, demokracja ukradkowa, **demokracja ciągła**,
demokracji ekspresji, **demokracja interakcji**, demokracja narracyjna

démocratie-
citoyenneté
(obywatelstwo)

démocratie-regime
(ustrój polityczny)

démocratie-forme de
société
(forma/przymiot
społeczeństwa)

démocratie-
gouvernement
(demokracja
sprawowania władzy)- *Le
bon gouvernement*

Kryzys reprezentatywności, upartyjnienie polityki,
rozrastanie się aparatu państwowego (władzy
wykonawczej)

Dwie pokusy:
autonomizacja
autokratyzm
(kult jednostki)
oraz
technokracja
(kult kompetencji)

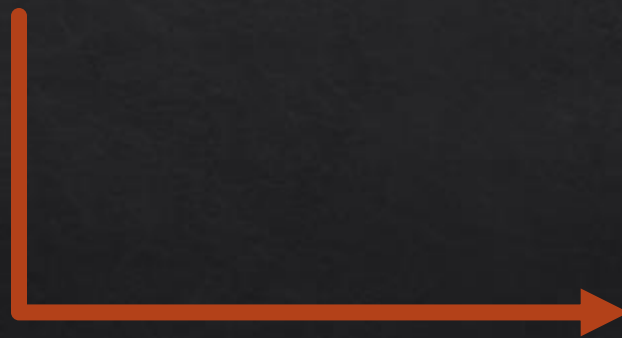

całkowite upolitycznienie
(decyzjonizm C. Schmitta,
demokracja jako spór)

depolityzacja poprzez
racjonalizację
(merytokracja)

„Obywatele czują, że są rządzeni demokratycznie tylko wtedy, kiedy rządzący w swoim działaniu spełniają jasno określone wymogi przejrzystości, odpowiedzialności, rozliczania się, odzwierciedlania różnicowania społecznego czy wsłuchiwanie się w głos obywateli”

Zwrot ku
*demokracji sprawowania
władzy*

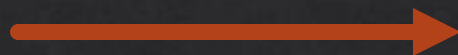
„Nasze systemy polityczne można nazwać demokratycznymi, jednakże
nasze społeczeństwa nie są demokratycznie rządzone”

W centrum zainteresowania teoretyka demokracji nie jest już relacja wyborcy-przedstawiciele (tak jak to było w klasycznej koncepcji demokracji parlamentarnej),
ale **rządzący-rządzeni** (tu koncentruje się władza)

Oświeceniowa koncepcja praworządności

Arbitralność, personalizacja władzy,
skupienie rządów wokół jednostki

**Idea władzy bezosobowej
(zdepersonalizowanej)**

poprzez

Generalne, abstrakcyjne i
powszechnie obowiązujące prawo
oparte o zasadę równości obywateli

Drugorzędny (podporządkowany
charakter władzy wykonawczej)

**Kto rządzi?
Rządzi prawo**

prawo racjonalne
wyraz woli. powszechnej

Władza bezosobowa

Koncepcja wykrystalizowana w trakcie rewolucji francuskiej

Prawo jako narzędzie redukcji partykularyzmów, arbitralności, a zatem i polityki oraz jako **trzeci element stosunku władzy** (dla zapewnienia równości)

D. Baranger, *Penser la loi*

prawo jako środek tworzenia rzeczywistości oparty na rozumie (racjonalność, powszechność, uniwersalność)

Idea *akefalokracji*, prawo jako „automat” (Condorcet); legicentryzm (sędziowie jako „*bouche de la loi*”)

Nowe formy depersonalizacji władzy

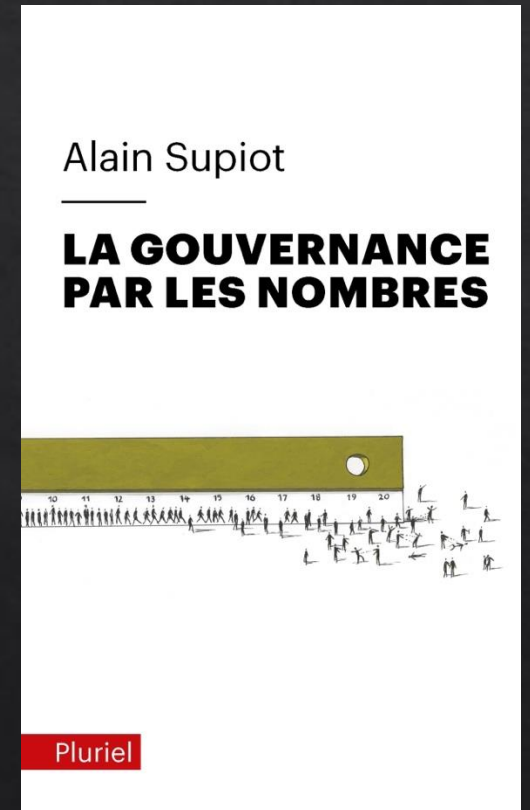
Niezależnie od oceny wartościującej Rosanvallon wskazuje na:

Sądownictwo, w tym sądownictwo konstytucyjne

Technokracja i neoliberalizm

- ◇ A. Supiot, *La Gouvernance par les nombres*
- ◇ Ekonomiczny konstytucjonalizm (F. Hayek) – społeczeństwo rządzone mechanizmami rynku

Ruchy good governance

Demokracja ukradkowa (wyborcza) – demokracja ciągła (sprawowania władzy)

Trzy główne zasady:

Czytelność – Odpowiedzialność - Reaktywność

Podsumowanie: **Druga Rewolucja Demokratyczna**

*Pierwsza rewolucja: wprowadzenie wyborów powszechnych

Zwrot ku **demokracji sprawowania władzy**

Poszukiwanie rozwiązań korygujących tę formę demokracji jest na wyczerpaniu

Powrót do pluralizmu i jego odzwierciedlenie w polityce (**bezstronność, refleksyjność, bliskość**)

Instytucjonalizacja demokracji sprawowania władzy wokół społeczeństwa obywatelskiego i niezależnych instytucji

Akcent na konsensualne rozumienie demokracji

- ◇ odrzucenie demokracji konkurencyjnej (nasilająca się tendencja; populizm)

Możliwe lektury *Dobrych rządów*

Legitymizacja sądownictwa
(w szczególności sądownictwa konstytucyjnego)

Debata publiczna nad rozumieniem praworządności
Kryzys praworządności

Dyskusja nad zjawiskiem populizmu, w tym populizmu konstytucyjnego

Debata nad działaniem administracji publicznej
(art. 2 Konstytucji RP, art.7 Kodeksu postępowania administracyjnego, Europejski Kodeks Dobrej Administracji)

